Европейски парламент
2024-2029

Комисия по култура и образование
Председателят

14.7.2026

г-жа Ли Андерсон
Председател
Комисия по заетост и социални въпроси
БРЮКСЕЛ

Относно: становище на комисията CULT относно повишаването на уменията в Съюза — възможности за професионално образование и обучение по време на преход (2026/2070(INI))

Уважаема госпожо Председател,

В рамките на горепосочената процедура, на комисията по култура и образование (CULT) беше възложено да представи становище на Вашата комисия. Тя реши да представи това становище под формата на писмо.

Комисията по култура и образование разгледа този въпрос на заседанието си от 14 юли 2026 г. На същото заседание тя реши да представи на водещата комисия по заетост и социални въпроси становището, изложено по-долу.

С уважение,

Нела Рил

ПРЕДЛОЖЕНИЯ

– като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално членове 165 и 166 от него,

А. като има предвид, че професионалното образование и обучение (ПОО) е основен стълб на европейското пространство за образование, Съюза на уменията и европейската екосистема за учене през целия живот, като допринася за личностното развитие, качествената заетост, социалното сближаване, конкурентоспособността и устойчивостта на ЕС, както и за стратегическата автономност, във времена на екологичен, цифров, демографски и промишлен преход; като има предвид, че професионалното образование и обучение играят решаваща роля за укрепването на промишлената база на Европа, запазването и подобряването на специализираното техническо ноу-хау и справянето с недостига на работна ръка в сектори, които са от съществено значение за конкурентоспособността и устойчивостта на Съюза; като има предвид, че процесът от Копенхаген, започнал през ноември 2002 г. с цел засилване на европейското сътрудничество в областта на ПОО, предоставя последователна рамка за европейската политика в областта на ПОО;

Б. като има предвид, че ПОО следва да се цени само по себе си като висококачествена учебна възможност, и като има предвид, че равнопоставеността на професионалните и академичните възможности следва да се насърчава и подкрепя от държавите членки в съответствие с техните национални системи за образование и обучение при разработването на политики, професионалното ориентиране на учащите се, възможностите за мобилност, системите за признаване, инвестициите в качество и публичната комуникация относно ПОО; като има предвид, че еднаква стойност следва да означава ефективен достъп и възможности за учащите се от всички възрасти и произход, а не конкуренция с нулев резултат между секторите на образованието и обучението;

В. като има предвид, че привлекателността и качеството на ПОО зависят не само от съответствието с нуждите на пазара на труда, но и от преподаването и обучението, системите за ориентиране, приобщаващия достъп, пропускаемостта между възможностите на образование и обучение, признаването на уменията и квалификациите и развитието на основни, цифрови, екологични, граждански, социални и трансверсални компетентности;

Г. като има предвид, че в повечето държави членки публичните инвестиции за всеки отделен обучаващ се и пряката финансова помощ са систематично по-ниски за средното образование и за професионалното обучение след средно (но не висше) образование — равнищата, на които е съсредоточено ПОО — отколкото за висшето образование[1];

Д. като има предвид, че мобилността на учащите се и чираците в областта на

[1] https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2026/783536/CASP_STU(2026)783536_EN.pdf

ПОО продължава да бъде една от най-ясните области, в които тази амбиция все още трябва да бъде приложена на практика; като има предвид, че твърде много учащи се и чираци в областта на ПОО продължават да се сблъскват с правна несигурност, административни пречки, ограничен капацитет на доставчиците на ПОО, неясни отговорности и нерешени въпроси, свързани със застраховането, възнаграждението, социалната сигурност и признаването; като има предвид, че учащите се често не са запознати с правата си и с наличните процедури за докладване на злоупотреби; като има предвид, че допълнителните пречки, например нарастващите разходи за живот и жилищно настаняване, могат да доведат до риск от изключване на учащите се в неравностойно социално-икономическо положение от възможностите за мобилност в областта на професионалното образование и обучение;

Е. като има предвид, че продължаващите несъответствия между уменията и изискванията на пазара на труда продължават да възпрепятстват производителността, икономическия растеж и иновациите в целия Съюз, което подчертава необходимостта от по-тясно сътрудничество между доставчиците на обучение, работодателите, малките и средните предприятия (МСП) и местните производствени екосистеми; като има предвид, че основаните на чиракуване и дуалните системи за професионално образование и обучение, които съчетават учене в училище със значително качествено обучение в процеса на работа в предприятия, са доказали своята ефективност в подкрепа на прехода от образование към заетост;

Ж. като има предвид, че укрепването на общите европейски принципи и разпоредби за мобилните учащи се и чираци в областта на ПОО би могло да спомогне за осигуряването на по-голяма правна сигурност за учащите се, доставчиците на ПОО, работодателите и компетентните органи, при пълно зачитане на компетентностите на държавите членки и националните системи за ПОО;

З. като има предвид, че мобилността в областта на ПОО изисква по-голям капацитет за подкрепа в рамките на институциите за ПОО, както и специализиран персонал, насоки, партньорства между работодатели, опростени процедури и цифрови инструменти;

И. като има предвид, че центровете за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение, въведени като такива в настоящата програма „Еразъм +“, представляват трансформиращи проекти за сътрудничество и партньорства, които свързват доставчиците на ПОО, публичните органи, академичните среди и частния сектор, играят роля в екосистемите от умения, в света на труда, иновациите и екологичния и цифровия преход, и се подкрепят от иновативни педагогически методи, от професионалното развитие на учителите и обучителите, мобилността на учащите се и персонала и от стратегии за интернационализация на ПОО;

Й. като има предвид, че ПОО се нуждае от подходяща, видима и постепенно засилена подкрепа в рамките на следващата МФР, по-специално в рамките на „Еразъм +“, като същевременно се запазят гъвкавостта и балансираната

архитектура за учене през целия живот на програмата, както и други допълващи фондове на ЕС; като има предвид, че високите постижения в областта на ПОО зависят и от учителите, обучителите, наставниците на работното място, пропускаемостта между възможностите за образование и обучение и приобщаващия достъп;

К. като има предвид, че недостигът на учители в областта на ПОО засяга всички 27 държави — членки на ЕС; като има предвид, че според проучване на Cedefop от 2025 г. само 18% от учителите в областта на ПОО считат, че тяхната професия се цени, а за една трета от учителите в областта на ПОО настоящата им професия не е била първият избор, освен това възнаграждението на учителите в областта на ПОО е средно с 11% по-ниско от това на другите специалисти с висше образование[2];

1. приветства подновеното политическо внимание, отделено на ПОО в контекста на Съюза на уменията, Декларацията от Хернинг в рамките на процеса от Копенхаген и предстоящата Европейска стратегия за професионално образование и обучение, и припомня неговата роля като стълб на европейското пространство за образование, на Съюза на уменията и европейската екосистема за учене през целия живот с цел повишаване на конкурентоспособността и устойчивостта;

2. призовава Комисията и държавите членки да превърнат равнопоставеността между професионалните и академичните възможности в конкретни мерки при разработването на политики, насочването на учащите се, възможностите за мобилност, системите за признаване, инвестициите в качествена и публична комуникация относно високите постижения и приобщаването в ПОО, по-специално с цел повишаване на неговата привлекателност;

3. подчертава, че еднаква стойност следва да означава ефективни възможности за учащите се, а не конкуренция с нулев резултат между секторите на образованието и обучението;

4. подчертава, че бъдещата стратегия за ПОО следва да остане ориентирана към учащите се и следва да подкрепя както конкурентоспособността на Европа, така и личностното развитие, социалното приобщаване и демократичното участие на учащите се, като насърчава висококачествено, приобщаващо, иновативно и привлекателно европейско ПОО с международна перспектива; във връзка с това подчертава значението на ясните възможности за напредък в рамките на ПОО, сред които висшето професионално образование и обучение и квалификациите на ниво 5 и по-високо по ЕКР;

5. предупреждава, че много традиционни занаятчийски умения и умения за опазване на културното наследство са изложени на риск от изчезване в резултат на демографските промени и липсата на структурирани начини за предаване;

[2] https://www.cedefop.europa.eu/en/press-releases/cedefop-launches-first-european-vocational-teacher-survey-tackle-critical-vet-teacher-shortages

подчертава значението на предаването на умения между поколенията за справяне с демографските промени и недостига на работна ръка; насърчава инициативи, които подкрепят опитните работници при предаването на техните знания и експертен опит чрез наставничество, обучение на работното място и схеми за чиракуване; призовава Комисията и държавите членки да използват професионалното образование и обучение като средство за запазване и предаване на тези умения; призовава стратегиите за ПОО да бъдат свързани с местните културни екосистеми и наследство като инструмент за териториално сближаване и за противодействие на демографския спад; призовава секторите на културата и творчеството да бъдат изцяло отразени в предстоящата стратегия за ПОО;

6. призовава Комисията и държавите членки да разгледат приоритетно правната и административната несигурност, засягаща мобилните учащи се и чираци в областта на ПОО, включително по отношение на статута на учащите се, договорните споразумения, възнаграждението, социалната сигурност, застраховането и признаването на периодите на учене в чужбина;

7. призовава Комисията да укрепи общите европейски принципи и разпоредби за мобилните учащи се и чираци в областта на ПОО при пълно зачитане на компетентностите на държавите членки и националните системи за ПОО, за да се гарантира по-голяма правна сигурност за учащите се, доставчиците на ПОО, работодателите и компетентните органи, включително чрез разработване на обща европейска рамка за автоматично взаимно признаване на учебните квалификации и периодите на учене в чужбина в училище, в рамките на ПОО и на висшето образование; призовава държавите членки да гарантират преносимостта на националните стипендии и заеми за учащите се в областта на ПОО, които участват в призната мобилност, така че подкрепата да следва учащия се в чужбина; подчертава значението на редовното преразглеждане и индексиране спрямо инфлацията на безвъзмездните средства и финансовата подкрепа за учащите се в областта на ПОО, чираците, учителите и персонала, участващи в дейности за мобилност;

8. призовава за финансиране по програмата „Еразъм +“ на системи за подкрепа на мобилността в рамките на институциите за ПОО, като например координатори на мобилността в самите институции, въз основа на успешни експерименти като проекта MONA във Франция, с цел включване на координатори за мобилност, насочване на учащите се в областта на ПОО в техните проекти за мобилност, предоставяне на консултации на преподавателите в областта на ПОО при създаването на европейски проекти и улесняване на контактите между институциите за ПОО, частния сектор и учащите се;

9. насърчава развитието на адаптирана към ПОО цифрова инфраструктура за мобилност, вдъхновена от опита на програмата „Еразъм без документи на хартиен носител“ във висшето образование, с цел опростяване на административните процеси, споразуменията за обучение, процедурите за признаване и сътрудничеството между доставчиците на ПОО, работодателите и компетентните органи;

10. подчертава трансформиращата роля на центровете за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение като проекти за сътрудничество и партньорства, обединяващи доставчиците на ПОО, публичните органи, академичните среди и частния сектор, с цел укрепване на връзките между тези заинтересовани страни, изграждане на иновативни учебни програми и педагогически формати, които да отговарят на нуждите от умения в Европа, насърчаване на мобилността на учащите се в областта на ПОО, на учителите, обучителите и персонала и намиране на решения на административните, финансовите, правните и практическите пречки, които възпрепятстват мобилността в рамките на ПОО;

11. призовава бюджетът, предназначен за центровете за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение, да бъде запазен в следващата програма „Еразъм +“, а успешните центрове да получат стабилността и видимостта, необходими за продължаване на иновациите и трансформиране на сектора на ПОО на европейско, национално, регионално и местно равнище;

12. подчертава ролята на регионалните, метрополните и местните органи за изграждането на приобщаващи, справедливи и свързани с работодателите екосистеми за чиракуване и ПОО и за прякото управление на публичните центрове за обучение;

13. припомня, че ПОО се нуждае от подходяща, видима и постепенно засилена подкрепа в рамките на „Еразъм +“ въз основа на търсенето от страна на учащите се, качеството, приобщаването, капацитета за усвояване и целта на „Европа в движение“ за мобилност в областта на ПОО, като същевременно се запазят гъвкавостта и балансираната структура на програмата за учене през целия живот;

14. призовава всички бъдещи стипендии, таланти или дейности за високи постижения по програмата „Еразъм +“ в стратегически образователни области да бъдат отворени, когато е уместно, за учащи се в областта на ПОО и за по-високите нива на ПОО, като същевременно допълват, а не намаляват основното финансиране по програмата „Еразъм +“ за образователна мобилност, приобщаване и сътрудничество;

15. призовава в предстоящата програма на ЕС за учители и обучители изрично да се разгледат причините за недостига и нуждите на учителите и обучителите в областта на ПОО и на друг свързан с тях персонал, сред които привлекателността на кариерата, първоначалното и продължаващото професионално развитие, гъвкавите професионални възможности, педагогическите иновации, цифровите компетентности, компетентностите в областта на ИИ и екологичните компетентности, уменията за приобщаване и подкрепата за наставниците в дружествата;

16. подчертава значението на пропускаемостта между ПОО и други образователни и обучителни възможности, например висшето образование,

ученето за възрастни и заетостта, така че учащите се да могат да продължават образователния и професионалния си път, без да попадат в „задънени улици“; във връзка с това призовава за по-голямо признаване на квалификациите и резултатите от ПОО, по-добро ориентиране през целия живот, микроквалификации с гарантирано качество, валидиране на неформалното и самостоятелното учене и възможности за преминаване от първоначалното ПОО към по-висока квалификация за ПОО, висше образование и продължаващо ПОО;

17. призовава учебните програми за ПОО да предоставят на учащите се не само умения, специфични за професията, но и основни, цифрови, свързани с изкуствения интелект, екологични, граждански компетентности, медийна грамотност, предприемачески, социални и трансверсални компетентности, необходими за качествени работни места, учене през целия живот, активно гражданство и демократична устойчивост; припомня, че високите постижения и приобщаването в ПОО трябва да се осъществяват заедно и че висококачествените възможности за ПОО, мобилност и иновации следва да бъдат достъпни за учащите се с по-малко възможности, учащите се с увреждания и затруднения в ученето, възрастните учещи, учащите в най-отдалечените региони, в селските, изолираните и необлагодетелстваните райони и жените и момичетата в свързани с НТИМ модели на ПОО, както и чрез мобилни предложения за обучение, смесено обучение, дистанционно ориентиране и сътрудничество между училищата, центровете за обучение и местните общности;

18. призовава държавите членки да се справят със свързаните с пола стереотипи и структурните пречки, засягащи избора на образование и кариера, с цел насърчаване на равенството между половете и по-балансирано участие на жените и мъжете във всички различни възможности, сектори и професии, свързани с ПОО;

19. призовава за по-нататъшно насърчаване на ефективните и ефикасни публични разходи за ПОО, както и взаимното допълване и полезните взаимодействия на финансирането по следващата многогодишна финансова рамка, по-специално в рамките на „Еразъм +“, „АгораЕС“, Европейския социален фонд и други кохезионни фондове, в допълнение към Европейския фонд за конкурентоспособност; призовава за подобряване на данните и мониторинга на ПОО, както и за подновяване на усилията за ефективно прилагане на критерии на равнището на ЕС в областта на ПОО във всички държави членки;

20. призовава бъдещата европейска стратегия за професионално образование и обучение да се основава на процеса от Копенхаген и последния му важен етап— Декларацията от Хернинг, като същевременно се избягва създаването на несвързани нови инициативи, и да засили съгласуваността и практическото използване на съществуващите европейски инструменти, сред които Европейската квалификационна рамка, EQAVET, Европас, микроудостоверенията, цифровите удостоверения и валидирането на неформалното и информалното учене;

ПРИЛОЖЕНИЕ: ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ИНФОРМАЦИЯ

В съответствие с член 8 от приложение I към Правилника за дейността докладчикът по становище декларира, че е включила в становището си информация по въпроси, свързани с предмета на досието, която е получила при изготвянето на становището преди приемането му в комисия, от следните представители на интереси, попадащи в обхвата на Междуинституционалното споразумение за задължителен регистър за прозрачност[1], или от следните представители на публични органи на трети държави, включително техните дипломатически мисии и посолства:

1. Представители на интереси, попадащи в обхвата на Междуинституционалното споразумение за задължителен регистър за прозрачност
French Education Ministry
2. Представители на публични органи на трети държави, включително техните дипломатически мисии и посолства
Няма

Списъкът по-горе е изготвен в рамките на изключителната отговорност на докладчика по становище.

Когато физически лица са идентифицирани в списъка по име, по функция или и по двете, докладчикът декларира, че на съответните физически лица е представено Съобщение № 484 на Европейския парламент относно защитата на данните (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), в което се определят приложимите условия за обработването на техните лични данни и правата, свързани с това обработване.

[1] Междуинституционално споразумение от 20 май 2021 г. между Европейския парламент, Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия за задължителен регистър за прозрачност (ОВ L 207, 11.6.2021 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

ПОИМЕННО ОКОНЧАТЕЛНО ГЛАСУВАНЕ
В ПОДПОМАГАЩАТА КОМИСИЯ

21	+
ECR	Lara Magoni, Ivaylo Valchev
PPE	Niels Geuking, Sunčana Glavak, Eleonora Meleti, Giusi Princi, Hélder Sousa Silva, Viktor Weisz, Bogdan Andrzej Zdrojewski, Milan Zver
PfE	Catherine Griset
Renew	Hristo Petrov, Marjan Šarec
S&D	Isilda Gomes, Hannes Heide, Emma Rafowicz, Sabrina Repp, Sandro Ruotolo, Joanna Scheuring-Wielgus
Verts/ALE	Diana Riba i Giner, Nela Riehl

0	-

1	0
ESN	Zsuzsanna Borvendég

Легенда на използваните знаци:
+ : „за“
- : „против“
0 : „въздържал се“